

УДК 341.1

DOI: 10.32342/3041-2218-2024-2-9-2

НАТАЛІЯ БОЧАРОВА,

*доктор юридичних наук, доцент, професор кафедри права
Університету імені Альфреда Нобеля (м. Дніпро)*

ORCID: 0000-0002-9256-9493

КОНЦЕПТ МІЖНАРОДНОГО МУНІЦИПАЛЬНОГО ПРАВА В СУЧАСНИХ МУНІЦИПАЛЬНО-ПРАВОВИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Стаття присвячена проблемі формування міжнародного муніципального права як галузі сучасного міжнародного публічного права. Простежується стан дослідження міжнародних аспектів місцевого самоврядування в зарубіжній правничій науці, зокрема акцентується увага на розробці проблематики нової ролі міст у міжнародних відносинах, а також управлінських проблем міського самоврядування поза межами національних держав. Участь міст у глобальних структурах політики та міжнародної нормотворчості, на думку зарубіжних вчених, забезпечує умови для появи міжнародного муніципального права. Для становлення концепту міжнародного муніципального права важливу роль зіграла робота дослідницької групи «Роль міст у міжнародному праві», створеною Асоціацією міжнародного права (ILA), а також публікація академічного видання «Research Handbook on International Law and Cities», яке об'єднало великий інтернаціональний колектив вчених. Проведений комплексний аналіз впливу міжнародного права на міста, які виступають провідними одиницями місцевого самоврядування, проливає світло на зростаючу глобальну роль міст і наводить аргументи на користь нового розуміння міжнародного права в світлі урбаністичного повороту. Матеріали вказаного збірника дозволяють виокремити складові частини сформованого в західній правничій думці концепту міжнародного муніципального права, або міжнародного права місцевого самоврядування (International local government law).

У вітчизняному правознавстві концепт міжнародного муніципального права формувався перш за все в роботах М.О. Баймуратова, який виступив пешопроходцем у цій проблематиці і залишається до нині провідним дослідником міжнародно-правових аспектів місцевого самоврядування. На відміну від західної доктрини, яка робить акцент на розвитку і залученні міст до міжнародної діяльності, М.О. Баймуратов і його учні пов'язують появу міжнародного муніципального права з процесами конституціоналізації міжнародного публічного права та інтернаціоналізацією конституційного правопорядку держав. Ці процеси супроводжуються зростанням міжнародного визнання інституту місцевого самоврядування, насамперед, через його міжнародно-правову регламентацію і контекстуалізацію актуальних аспектів діяльності органів місцевого самоврядування, враховуючи і їхню міжнародну діяльність, зокрема через розробку та прийняття низки міжнародних багатосторонніх міждержавних договорів та підготовки на рівні ООН проекту Всесвітньої хартії місцевого самоврядування. У сфері муніципального права відбуваються суттєві процеси запозичення національним конституційним правом міжнародних правових стандартів місцевого самоврядування, перш за все, через систему міжнародно-правових договорів ООН і Ради Європи. Ці «зовнішні» фактори, пов'язані з правовою глобалізацією, що скерована на нормативізацію та уніфікацію найбільш важливих суспільно-державних відносин, що мають істотне значення не тільки для національної держави, а й для всієї міжнародної спільноти держав. В коло таких пріоритетно-найважливіших відносин входить й місцеве самоврядування.

Ключові слова: *місцеве самоврядування, міжнародне право, міжнародне муніципальне право, конституціоналізація, правова глобалізація.*

Постановка проблеми. Тривалий час у зарубіжній правничій думці панувало позитивістське уявлення, що міжнародне право діє лише на міждержавному рівні, а не всередині національних правових систем. Отже, міжнародне право та

внутрішнє право визнавалися окремими та незалежними системами [1]. Муніципальне право, яке створювалося місцевими органами самоврядування, цілком пов'язувалося з внутрішньодержавним правом і розглядалось як місцеве явище, притаманне певному місту або округу (відомого юридично як «муніципалітет») та дії державних органів у цих містах чи округах [2].

Стан справ з визначенням міжнародних аспектів місцевого самоврядування почав змінюватися в умовах правової глобалізації і конституціоналізації міжнародного права. Безпосереднім поштовхом для початку системних досліджень в галузі міжнародного муніципального права в зарубіжній правничій науці стало зростання ролі міст у сучасному правовому розвитку.

Виклад основного матеріалу. Варто зазначити, що феноменологія «міста» як самостійного предмета теоретизації та вивчення, є малодослідженою галуззю конституційного права. Причини вбачаються у тому, що досі діють визначені вестфальською системою конституційні механізми просторового управління, які побудовані на принципі збереження державою верховенства юрисдикції над своєю територією. Конституційний розподіл повноважень, який сформувався ще за епохи мегаполісів, априорі робить місто системно слабким і належним чином непередставленим, тобто таким, що не відповідає реаліям двадцять першого століття. Звідси статус міст як «занедбаних конституційних гравців» [3], особливо в умовах інтенсивної урбанізації, об'єктивно і суттєво обмежує їх можливості у сфері національного політичного представництва, податкових повноважень, впливу на формування та прийняття політичних рішень, вирішенні екологічних проблем, боротьбі зі злочинністю тощо.

Між тим треба усвідомлювати і розуміти, що зараз у містах проживає більше половини населення світу, а до 2050 року, – воно складатиме більше трьох чвертей. Прогнози показують, що мегаполіси з населенням 50 або навіть 100 мільйонів жителів виникнуть до кінця століття, переважно на Глобальному Півдні. Ця зміна знаменує серйозну та безпрецедентну трансформацію організації суспільства, – причому, як просторово, так і геополітично.

Не зважаючи на такі перспективи, саму міжнародну діяльність міст як таку, вчені – і муніципалісти, і міжнародники, здебільшого не брали до уваги. Стан справ почав змінюватися з першою хвилею наукових публікацій, що були зроблені у 2006 році. Так, американські дослідники Ішай Бланк і Джеррі Фруг, разом із Девідом Берроном, опублікували три статті, де детально описано, як міста починають взаємодіяти з міжнародним правом, як вони створюють міські мережі та як це, своєю чергою, також вплине на місцеве самоврядування. Разом ці три статті сформулювали та контекстуалізували низку питань, які все ще виступають актуальними для дослідження міст у міжнародному праві сьогодні. Вказані дослідження зафіксували звільнення міст від їхньої традиційної ролі ординарно-лапідарних адміністративно-територіальних одиниць. Вони визнали, що міські мережі прагнуть створити форум для міст на міжнародному рівні, що звільнило б їх від необхідності відігравати лише роль спостерігачів у світі офіційних міжнародних організацій, створених державами. Наведені статті також вказували, що місцевий політичний простір став інтернаціоналізованим, що було як обмеженням, так і можливістю впливу міст на політику (*держав, їх асоціацій, міжнародних організацій* – розр. наша) способами, які раніше були для них недоступними [4].

Зарубіжні дослідники прагнуть створити нову концепцію про місце і роль феноменології міста в конституційній думці, конституційному праві та конституційній практиці. Яскравим та переконливим свідомством цього, є поява не лише окремих аналітичних статей, але й фундаментальних колективних і індивідуальних монографічних досліджень, серед яких виділяються другий випуск «Щорічника європейського конституційного права» під загальною назвою «Міста в конституційному праві» [5], академічний збірник «Міста у федеральній конституційній теорії» [6], монографія професора Р. Гіршля «Місто. Держава. Конституціоналізм і мегаполіс» [7].

В останні роки актуалізується проблематика нової ролі міст у міжнародних відносинах, а також управлінських проблем міського самоврядування саме поза межами національних держав [8]. Активно досліджується роль міст у процесах глобалізації (поява «глобальних міст»), водночас окреслюються суперечливі тенденції впливу глобалізації на міський розвиток. Треба констатувати, що з одного боку, входження міст на міжнародну арену викликав захоплення і певний ентузіазм щодо обмеження впливу національних інституцій на мегаполіси. В цьому руслі виникали ідеї створення «глобального парламенту мерів» (робота Р. Барбера «Якби мери правили світом: Неблагополучні нації, Зростаючі міста» [9]) та використання інтернет-мереж типу UCLG в організації міського управління. Ці мережі імітують

форму державно-орієнтованих міжнародних організацій та функціонують як глобальні форуми, що просувають наднаціональну роль міст в управлінні різними областями, такими як глобальний клімат. Але з іншого боку, не менш важливим є й те, що залучення міст у глобальний правопорядок детермінувало конфлікти між центральними урядами, державно-орієнтованими міжнародними організаціями та місцевими органами влади міст.

В той же час, відкликаючись на нові тенденції у міжнародному правопорядку, частина мегаполісів проголосила своє глобальне лідерство на міжнародній арені, але інші міста, – принаймні їх більшість, використовували міжнародну діяльність, щоб забезпечити шанси на виживання в глобалізованому світі з його викликами у вигляді глобалізованої економіки, зміни клімату, міграції тощо. Саме на цьому тлі зароджується «новий муніципалізм» як «всесвітній соціальний рух за демократичні перетворення міст» [10].

На думку фінського дослідника А. Лаббафі, яка, на наш погляд, має методологічну властивість, вихід міст на міжнародний рівень привнесе новий зміст в усталені правові концепції. Участь міст у глобальних структурах політики та міжнародної нормотворчості дозволяє їм імпортувати свою власну політику та нормативні цілі, які або більш амбітні, ніж цілі центральних урядів, або навіть іноді суперечать цілям їхнього центрального уряду чи урядів штатів у федеральних системах [11]. Це забезпечує умови для появи міжнародного муніципального права.

Можна стверджувати, що глобалізація, урбанізація та децентралізація – це три глобальні тенденції, які сприяють інтернаціоналізації міста. Так, Я. Найман у роботі «Відродження міста як глобального актора (2016)» [12] стверджує, що міста виходять на міжнародну арену як глобальні гравці. Це стосується сфери зміни клімату прав людини, міграції та безпеки людини і вказує на нову роль міст у міжнародному правовому порядку. За словами Наймана, ця роль, що змінилася, вимагає ретельного вивчення групою експертів з міжнародного права.

З цієї метою *Асоціація міжнародного права (ILA)* створила дослідницьку групу «Роль міст у міжнародному праві» [13]. Серед наукових завдань групи визначений пошук відповідей на питання:

- який вплив інтернаціоналізації міста на міжнародний правопорядок?
- як мінливий міжнародний правопорядок впливає на міста світу?
- якою мірою міжнародне право починає визначати правовий статус і управління містами?
- чи існують особливі проблеми, пов'язані з роллю міст як об'єктів міжнародного права?
- чи визнані міста суб'єктами міжнародного права?

Публікації з такими сюжетами розміщуються на сторінках наукових видань та на сайті *Асоціації міжнародного права* [14].

Підсумком діяльності дослідницької групи «Роль міст у міжнародному праві» стало академічне видання «*Research Handbook on International Law and Cities*», яке об'єднало великий інтернаціональний колектив вчених [15].

На думку фахівців, цей дослідницький посібник має революційний характер і містить комплексний аналіз і оцінку впливу міжнародного права на міста, які виступають провідними одиницями місцевого самоврядування. Він проливає світло на зростаючу глобальну роль міст і наводить аргументи на користь нового розуміння міжнародного права в світлі урбаністичного повороту. Матеріали вказаного збірника дозволяють виокремити складові частини сформованого в західній правничій думці концепту міжнародного муніципального права, або міжнародного права місцевого самоврядування (*International local government law*), а саме:

- визнається наявність міжнародного законодавства про місцеве самоврядування;
- фіксується ефективність та легітимність міжнародного законодавства про місцеве самоврядування;
- ставиться питання про можливі варіативні відповіді національних правових систем на міжнародне право місцевого самоврядування, а саме: опір, пристосування та трансформація;
- міжнародне законодавство про місцеве самоврядування пропонує ідеальну модель міста, на яку рівняються національні системи муніципального управління;
- кидаючи виклик державоцентричній перспективі міжнародного права, міжнародне право місцевого самоврядування показує, як глобальні інституції безпосередньо та на пряму взаємодіють з містами та муніципальною владою;

– оскільки міста підпадають під дію національних конституційних обмежень, вертикальну взаємодію міжнародного і муніципального права неможливо повністю уявити і зрозуміти без урахування внутрішньодержавної правової системи, в яку органічно включено кожне місто;

– місцеві органи влади створюють умови для реалізації міжнародного права прав людини, – причому, вони становлять не лише «новий рубіж» у міжнародному праві загалом, але й в праві прав людини, зокрема.

У вітчизняному правознавстві концепт міжнародного муніципального права формувався перш за все в роботах М.О. Баймуратова, який виступив пешопроходцем у цій проблематиці і залишається до нині провідним дослідником міжнародно-правових аспектів місцевого самоврядування.

У 1993 р. М.О. Баймуратовим була захищена кандидатська дисертація на тему «Організаційно-правові форми забезпечення місцевими радами народних депутатів співробітництва споріднених міст» [16], в якій уперше розглядалась міжнародна проблематика діяльності органів місцевого самоврядування України. А у 1996 р. молодий вчений захистив першу на той час докторську дисертацію з муніципального права на тему «Міжнародне співробітництво органів місцевого самоврядування України» [17], в якій системно досліджувались не тільки питання становлення міжнародної правосуб'єктності органів місцевого самоврядування нашої держави, але й процеси становлення інституту локальної демократії як об'єкта міжнародно-правового регулювання.

На початку двохтисячних років з'являється цикл робіт М.О. Баймуратова, пов'язаних з аналізом проблеми міжнародних стандартів місцевого самоврядування [18]. Одночасно інтенсивно вивчаються загальні проблеми міжнародного права, що знайшло відображення у випуску першого видання підручника «Міжнародне право» [19], який у подальшому витримав декілька перевидань [20].

Перші підходи до визначення феномену міжнародного муніципального права намітилися у працях М.О. Баймуратова, присвячених взаємодії національного конституційного і міжнародного права. Програмний характер для вченого мали дві публікації 2011 року – «Місцеве самоврядування як загальний спадок людської цивілізації та важливий феномен сучасного світового конституціоналізму» [21] та «Місцеве самоврядування як фактор інтернаціоналізації національного та конституціоналізації міжнародного правопорядків» [22]. Цікавою і інноваційною виявилась стаття «Місцеве самоврядування як суб'єкт парагеополітики» [23], положення якої у подальшому були розгорнуті у сумісній з М.М. Юрченко роботі «Інститут місцевого самоврядування в умовах глобалізації: до визначення доктринальних та нормативних підходів» [24]. Важливим кроком у комплексному аналізі впливу міжнародного права на національне муніципальне право стало визначення впливу міжнародних чинників на розвиток територіальних громад в Україні (роботи «Територіальна громада: на перехресті впливу локальних і глобальних чинників» [25] та «Територіальна громада у національному та міжнародному вимірах» [26]).

Отже, М.О. Баймуратовим накопичувався дослідницький матеріал, який становив основу для обґрунтування власної концепції міжнародного муніципального права. В концентрованому вигляді вона була викладена у сумісній з його учнем Б.Я. Кофманом роботі «Міжнародне муніципальне право як галузь міжнародного публічного права: до питання про формування галузі» [27].

Вперше у вітчизняній правовій науці автори запропонували науково-теоретичне обґрунтування положення про формування міжнародного муніципального права як галузі сучасного міжнародного публічного права. На відміну від західної доктрини, яка робить акцент на розвитку і залученні міст до міжнародної діяльності, автори пов'язують появу міжнародного муніципального права з процесами конституціоналізації міжнародного публічного права та інтернаціоналізацією конституційного правопорядку держав. Ці процеси супроводжуються зростанням міжнародного визнання інституту місцевого самоврядування, насамперед, через його міжнародно-правову регламентацію і контекстуалізацію актуальних аспектів діяльності органів місцевого самоврядування, враховуючи і їхню міжнародну діяльність, зокрема через розробку та прийняття низки міжнародних багатосторонніх міждержавних договорів та підготовки на рівні ООН проекту Всесвітньої хартії місцевого самоврядування.

У контексті інтернаціоналізації конституційного правопорядку держав у сфері муніципального права зазначаються суттєві процеси запозичення національним конституційним правом міжнародних правових стандартів місцевого самоврядування. З іншого боку, об'єкти правового регулювання, які раніше входили в коло абсолютних об'єктів саме національного конституційно-правового регулювання (права та свободи людини, виборче право, місцеве самоврядування, основоположні аспекти функціонування публічної влади тощо) запозичуються міжнародним правом і включаються ним у коло його об'єктів міжнародно-правового регулювання. Наведені об'єкти стають об'єктами міжнародно-правового регулювання, завдяки їх закріпленню у багатосторонніх міжнародних міждержавних договорах, – і саме завдяки такому міжнародному договірному регулюванню їх визнання, легалізація, реалізація, захист, охорона та гарантування стають обов'язковими до виконання для держав-підписантів (сторін) зазначених договорів у вигляді міжнародно-правових зобов'язань держав, узятих ними в рамках таких договорів. Отже, в системі сучасного міжнародного права формується і виокремлюється потужна конституційна складова, яка на пряму впливає на його подальший розвиток і вдосконалення.

Інший чинник появи міжнародного муніципального права, пов'язаний з інтернаціоналізацією конституційного правопорядку держав. У сфері муніципального права відбуваються суттєві процеси запозичення національним конституційним правом міжнародних правових стандартів місцевого самоврядування, перш за все, через систему міжнародно-правових договорів ООН і Ради Європи. Ці «зовнішні» фактори, пов'язані з правовою глобалізацією, що скерована на нормативізацію та уніфікацію найбільш важливих суспільно-державних відносин, що мають істотне значення не тільки для національної держави, а й для всієї міжнародної спільноти держав. В коло таких пріоритетно-найважливіших відносин входить й місцеве самоврядування.

Концепт міжнародного муніципального права, за Баймуратовим М.О. і Кофманом Б.Я., включає такі засадничі положення:

– у міжнародному публічному праві тривають активні процеси формування нової галузі – міжнародного муніципального права, що відбувається в умовах прояву потужних глобальних тенденцій конституціоналізації міжнародного публічного права та інтернаціоналізації конституційного правопорядку держав;

– ознаками формування міжнародного муніципального права є:

а) формування специфічного предмета правового регулювання й апробування методу правового регулювання в міжнародному договірному праві (імперативний метод) та на рівні міжнародної нормотворчості міжнародних неурядових організацій місцевих влад (диспозитивний метод);

б) запозичення інституту місцевого самоврядування з національного рівня на універсальний як об'єкта міжнародно-правового регулювання, міжнародної договірної нормотворчості та нормотворення;

в) визнання глобальної ролі місцевого самоврядування у становленні і розвитку людської цивілізації, охороні та продовженні людської популяції, у вирішенні найактуальніших питань існування людини впродовж життєвого циклу;

г) активні процеси формування міжнародних правових стандартів місцевого самоврядування на рівні міжнародних міжурядових і неурядових організацій та їх активне запозичення в національне конституційне право держав-членів міжнародного співтовариства;

д) держава Україна продовжує свою активну участь у діяльності міжнародних спілок місцевих влад регіонального та універсального рівнів з метою подальшої регламентації та регулювання муніципально-правових відносин в різних сферах функціонування локальної демократії, в рамках міжнародного публічного права через застосування механізмів міжнародної нормотворчості, з метою створення його окремої галузі – міжнародного муніципального права.

Подальші дослідження М.О. Баймуратова та Б.Я. Кофмана поглибили та розвинули ці доктринальні положення. Серед найбільш цікавих і новаторських можна назвати цикл досліджень про муніципальні права людини та їх забезпечення в умовах глобалізації [28], формування конституційно-правового простору місцевого самоврядування України як складової частини європейського правового простору локальної демократії [29], новітнє дослідження про феномен європейського муніципального права [30].

Висновки. Резюмуючи, варто зазначити, що активні наукові пошуки вченого та його учнів в сфері міжнародного муніципального права тривають, що знайшло свій прояв у появі колективного монографічного дослідження М.О. Баймуратова, Б.Я. Кофмана та Р.М. Хвана «Пропілеї муніципального права демократичної держави та її муніципальної правової політики» (2024), що присвячено науковому аналізу основоположних знань і засад (пропілеїв) муніципального права демократичної держави та її муніципальної правової політики, де викладено авторське розуміння основоположних засад місцевого самоврядування та муніципального права, а також розглядаються актуальні питання формування муніципальної правової політики держави [31].

Список використаних джерел

1. The Oxford Handbook of Local and Regional Democracy in Europe. Ed. by John Loughlin, Frank Hendriks, and Anders Lidström. Oxford: Oxford University Press, 2010, p.18. URL: <https://global.oup.com/academic/product/the-oxford-handbook-of-local-and-regional-democracy-in-europe-9780199562978?cc=us&lang=en&#>
2. Britannica. Municipal law: relationship to international law. URL: <https://www.britannica.com/topic/international-law>
3. Arban E. Introduction. In: Cities in Federal Constitutional Theory. Ed. by: Erika Arban, Oxford University Press. 2022. DOI: 10.1093/oso/9780192843272.003.0001
4. Gerald Frug and David J. Barron, "International Local Government Law" (2006) 38 The Urban Lawyer 1; Yishai Blank, "The City and the World" (2006) 44 Columbia Journal of Transnational Law 868; Yishai Blank, "Localism in the New Global Legal Order" (2006) 47 Harvard International Law Journal 263.
5. The City in Constitutional Law. European Yearbook of Constitutional Law 2020. Springer Nature, 27 Mar 2021. 345 p.
6. Cities in Federal Constitutional Theory / Ed. by Erika Arban. Oxford: Oxford University Press, 2022. 240 p. URL: <https://global.oup.com/academic/product/cities-in-federal-constitutional-theory-9780192843272?cc=us&lang=en&>
7. Hirschl R. City, State: Constitutionalism and the Megacity. Oxford: Oxford University Press, 2020. 274 p.
8. Herrschel T., Newman P. Cities as International Actors. Urban and Regional Governance Beyond the National State. London: Palgrave Macmillan, 2017. 260 p. DOI 10.1057/978-1-137-39617-4
9. Barber B.R. If Mayors Ruled the World: Dysfunctional Nations, Rising Cities. Published by: Yale University Press, 2013. 256 p. URL: <https://www.jstor.org/stable/j.ctt5vksfr>
10. Thompson M. What's so new about New Municipalism? Progress in Human Geography 2021. Vol. 45(2), pp. 317–342. URL: <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0309132520909480>
11. Amin Labbafi, "Law and the City: Transformation of Cities into Global Legal Actors" IACL-AIDC Blog (21 March 2023. URL: <https://blog-iacl-aidc.org/2023-posts/2023/3/21/law-and-the-city-transformation-of-cities-into-global-legal-actors>.
12. Nijman J.E. Renaissance of the City as Global Actor: The Role of Foreign Policy and International Law Practices in the Construction of Cities as Global Actors. URL: <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780198783862.003.0010>
13. ILA Study Group on the Role of Cities in International Law. URL: <https://www.jura-fu-berlin.de/en/forschung/fuels/Projects/ILA-Study-Group-on-the-Role-of-Cities-in-International-Law/index.html>
14. Наприклад: Aust, H. (2019) The Shifting Role of Cities in the Global Climate Change Regime: From Paris to Pittsburgh and Back?. *Review of European, Comparative and International Environmental Law*. 23, 57-66. Aust, H. (2018) "Good Urban Citizen". In: Hohmann, J., Joyce, D. (ed.) *International Law's Objects*. Oxford (OUP), pp. 225-233.
15. Research Handbook on International Law and Cities. Edited by Helmut Philipp Aust and Janne E. Nijman. Published: 27 Aug 2021. 512 p. DOI: <https://doi.org/10.4337/9781788973281>
16. Баймуратов М.О. Організаційно-правове забезпечення місцевими Радами народних депутатів співробітництва поріднених міст: автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02 – конституційне право / Одеський ун-т ім. І.І. Мечникова. Одеса, 1993. 21 с.

17. Баймуратов М.О. Міжнародне співробітництво органів місцевого самоврядування України: дис. ... докт. юрид. наук. Одеса: ОГУ, 1996. 498 с.

18. Баймуратов М.О. Міжнародні зв'язки і стандарти в системі місцевого самоврядування України. Муніципальне право України: Підручник/За ред. Погорілка В.Ф, Фрицького О.Ф. Київ: Юрінком Інтер. 2001. С. 315-348; Баймуратов М. Правова природа міжнародних стандартів місцевого самоврядування: від міжнародної угоди до імплементації у національне законодавство. *Вибори та демократія*. 2006. №4. С. 17-24; Баймуратов М.О. Правова природа міжнародних (європейських) стандартів локальної демократії та їх роль у становленні місцевого самоврядування в Україні: питання сприйняття та імплементації. *Наукові читання. Присвячені пам'яті В.М. Корецького: Зб. наук. Праць / Київський університет права НАН України*. Київ: Вид-во Європ. ун-ту, 2008. С. 12-21; Баймуратов М. Правова природа міжнародних (європейських) стандартів локальної демократії та їх роль у становленні місцевого самоврядування в Україні: питання сприйняття та імплементації. *Європейське право та порівняльне правознавство: Збірник статей / За ред. Ю. С. Шемшученка, І. С. Гриценка, О.В. Кресіна; упор. О.В. Кресін, О.Д. Рожко*. Київ Шамборі: Логос, 2010. 588 с. С. 324-339. URL: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/SBORNIKI_2020/55626835.pdf

19. Баймуратов М.О. Міжнародне право. Харків: Одіссей, 2002. 672 с.

20. Баймуратов М.О. Міжнародне публічне право: підручник. Київ: Фенікс, 2018. 762 с.

21. Баймуратов М.О. Місцеве самоврядування як загальний спадок людської цивілізації та важливий феномен сучасного світового конституціоналізму. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Право*. 2011. Вип. 1. С. 57-65. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vmdu_pr_2011_1_10

22. Баймуратов М. Місцеве самоврядування як фактор інтернаціоналізації національного та конституціоналізації міжнародного правопорядків. *Юридичний журнал*. 2011. № 2. С. 46-53.

23. Баймуратов М.О. Місцеве самоврядування як суб'єкт пара геополітики. *Вісник Львівського університету. Серія міжнародні відносини*. 2013. Вип. 32. С. 166-175.

24. Баймуратов М.О., Юрченко М.М. Інститут місцевого самоврядування в умовах глобалізації: до визначення доктринальних та нормативних підходів. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2019. №4. Ч. 2. С. 3-8. DOI <https://doi.org/10.32850/sulj.2019.4.2.1>

25. Баймуратов М.О. Територіальна громада: на перехресті впливу локальних і глобальних чинників. *Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки*. 2016. №3. С. 72-78. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vznu_Jur_2016_3_12.

26. Баймуратов М.О. Територіальна громада у національному та міжнародному вимірах. *Вісник Маріупольського державного університету. Серія: Право*. 2017. Вип.13. С. 121-132. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vmdu_pr_2017_13_19

27. Баймуратов М.О., Кофман Б.Я. Міжнародне муніципальне право як галузь міжнародного публічного права: до питання про формування галузі. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Право»*. 2021. №2(3). С. 7-31. URL:<https://law.duan.edu.ua/images/PDF/2021/2/2.pdf> DOI: 10.32342/2709-6408-2021-2-3-1

28. Баймуратов, М., & Кофман, Б. (2023). Муніципальні права людини: до питання про тенденцію глобалізації міжнародно-правового регулювання. *Scientific Collection "InterConf"*, (142), pp. 280–287. URL: <https://archive.interconf.center/index.php/conference-proceeding/article/view/2378>; Баймуратов, М., & Кофман, Б. (2023). Парадигма «права людини – муніципальні права людини – муніципальна людина» як стратегічний напрям розвитку державності в умовах глобалізації. *Scientific Collection "InterConf"*, (176), 97–105. Retrieved from <https://archive.interconf.Center/index.php/conference-proceeding/article/view/4584>; Баймуратов М.О., Кофман Б.Я. Людина, особистість та громадянин в місцевому самоврядуванні: питання модифікації в умовах глобалізації. Problems of the development of science and the view of society: Proceedings of the XI International Scientific and Practical Conference Graz, Austria. March 21 – 24, 2023, pp.119-127.

29. Баймуратов М.О., Бочарова Н.В., Кофман Б.Я. Конституційно правовий простір місцевого самоврядування України як складова частина Європейського правового простору локальної демократії. *The European dimension of modern legal science: Scientific monograph*. Riga, Latvia: "Baltija Publishing", 2022. 548 p, pp. 26-56. DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-252-4-2>

30. Баймуратов М.О., Кофман Б.Я. Європейське муніципальне право: до ідентифікації параметрально-номенологічних засад. *Правовий часопис Донбасу*. 2024. №2. С. 67–74. <https://doi.org/10.32782/2523-4269-2023-83-67-74>

31. Баймуратов М.О., Кофман Б.Я., Хван Р.М. Пропілеї муніципального права демократичної держави та її муніципальної правової політики. Київ-Одеса: Фенікс, 2024. 336 с.

THE CONCEPT OF INTERNATIONAL MUNICIPAL LAW IN MODERN MUNICIPAL LAW RESEARCH

Natalia V. Bocharova, Doctor of Legal Sciences, Associate Professor, Professor of the Department of Law, Alfred Nobel University.

E-mail: olip@duan.edu.ua

DOI: 10.32342/3041-2218-2024-2-9-2

Key words: *local self-government, international law, international municipal law, constitutionalization, legal globalization.*

The article is devoted to the problem of the formation of international municipal law as a branch of current international public law. There is a focus on studying the international aspects of local self-determination in foreign legal sciences, with an emphasis on exploring the problems of the new role of cities in international relations, as well as managerial problems of the municipal self-government between national powers. Participation of cities in global political structures and international rule-making, according to foreign experts, will provide the basis for the emergence of international municipal law. For the development of the concept of international municipal law, an important role was played by the work of the research group “The Role of Cities in International Law”, created by the International Law Association (ILA), as well as the academic publication “Research Handbook on International Law and Cities”, which brought together a great international team of scholars. A comprehensive analysis of the impact of international law on cities, which act as leading units of local self-government, sheds light on the growing global role of cities and argues for a new understanding of international law in light of the urban turn. The materials of this collection allow us to identify the components of the concept of international municipal law, or international local government law, formed in Western legal thought.

In domestic jurisprudence, the concept of international municipal law was formed primarily in the works of M.O. Baymuratov, who was a pioneer in this area and remains a leading researcher of international legal aspects of local self-government to this day. Unlike the Western doctrine, which emphasizes the development and involvement of cities in international activities, M.O. Baymuratov and his scholars link the emergence of international municipal law with the processes of constitutionalization of international public law and the internationalization of the constitutional legal order of states. These processes are accompanied by growing international recognition of the institution of local self-government, primarily through its international legal regulation and contextualization of relevant aspects of the activities of local self-government bodies, taking into account their international activities, in particular through the development and adoption of a number of international multilateral intergovernmental treaties and the preparation at the UN level of a draft World Charter of Local Self-Government.

In the field of municipal law, significant processes of borrowing international legal standards of local self-government by national constitutional law are taking place, primarily through the system of international legal treaties of the UN and the Council of Europe.

These “external” factors are associated with legal globalization, which is aimed at the standardization and unification of the most important social-state relations, which are of significant importance not only for the nation-state, but also for the entire international community of states. Local self-government is also included in the circle of such priority-most important relations.

References

1. The Oxford Handbook of Local and Regional Democracy in Europe. Ed. by John Loughlin, Frank Hendriks, and Anders Lidström. Oxford: Oxford University Press, 2010. P.18. Available at: <https://global.oup.com/academic/product/the-oxford-handbook-of-local-and-regional-democracy-in-europe-9780199562978?cc=us&lang=en#>
2. Britannica. Municipal law: relationship to international law. Available at: <https://www.britannica.com/topic/international-law>
3. Arban E. Introduction. In: Cities in Federal Constitutional Theory. Ed. by: Erika Arban, Oxford University Press. 2022. DOI: 10.1093/oso/9780192843272.003.0001

4. Gerald Frug and David J. Barron, "International Local Government Law" (2006) 38 *The Urban Lawyer* 1; Yishai Blank, "The City and the World" (2006) 44 *Columbia Journal of Transnational Law* 868; Yishai Blank, "Localism in the New Global Legal Order" (2006) 47 *Harvard International Law Journal* 263.
5. *The City in Constitutional Law*. European Yearbook of Constitutional Law 2020. Springer Nature, 27 Mar 2021. 345 p.
6. *Cities in Federal Constitutional Theory* / Ed. by Erika Arban. Oxford: Oxford University Press, 2022. 240 p. Available at: <https://global.oup.com/academic/product/cities-in-federal-constitutional-theory-9780192843272?cc=us&lang=en&>
7. Hirschl R. *City, State: Constitutionalism and the Megacity*. Oxford: Oxford University Press, 2020. 274 p.
8. Herrschel T., Newman P. *Cities as International Actors. Urban and Regional Governance Beyond the National State*. London: Palgrave Macmillan, 2017. 260 p. DOI 10.1057/978-1-137-39617-4
9. Barber B.R. *If Mayors Ruled the World: Dysfunctional Nations, Rising Cities*. Published by: Yale University Press, 2013. 256 p. Available at: <https://www.jstor.org/stable/j.ctt5vksfr>
10. Thompson M. What's so new about New Municipalism? *Progress in Human Geography* 2021. Vol. 45(2), pp. 317–342. Available at: <https://journals.sagepub.com/doi/pdf/10.1177/0309132520909480>
11. Amin Labbafi, "Law and the City: Transformation of Cities into Global Legal Actors" *IACL-AIDC Blog* (21 March 2023). Available at: <https://blog-iacl-aidc.org/2023-posts/2023/3/21/law-and-the-city-transformation-of-cities-into-global-legal-actors>.
12. Nijman J.E. *Renaissance of the City as Global Actor: The Role of Foreign Policy and International Law Practices in the Construction of Cities as Global Actors*. URL: <https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780198783862.003.0010>
13. *ILA Study Group on the Role of Cities in International Law*. Available at: <https://www.jura.fu-berlin.de/en/forschung/fuels/Projects/ILA-Study-Group-on-the-Role-of-Cities-in-International-Law/index.html>
14. Napryklad: Aust, H. (2019) *The Shifting Role of Cities in the Global Climate Change Regime: From Paris to Pittsburgh and Back?*. *Review of European, Comparative and International Environmental Law*. 23, 57-66. Aust, H. (2018) "Good Urban Citizen". In: Hohmann, J., Joyce, D. (ed.) *International Law's Objects*. Oxford (OUP), pp. 225-233.
15. *Research Handbook on International Law and Cities*. Edited by Helmut Philipp Aust and Janne E. Nijman. Published: 27 Aug 2021. 512 p.
DOI: <https://doi.org/10.4337/9781788973281>
16. Baimuratov, M.O. (1993). *Orhanizatsiino-pravove zabezpechennia mistsevymy Radamy narodnykh deputativ spivrobotnytstva poridnennykh mist*. Avtoref. Diss. kand. yuryd. nauk [Organizational and legal support by local Councils of People's Deputies of cooperation between twin cities. Author's abstract. Cand. of legal sci. diss.]. Odessa, University named after I.I. Mechnikov, 21 p.
17. Baimuratov, M.O. (1996). *Mizhnarodne spivrobotnytstvo orhaniv mistsevoho samovriaduvannia Ukrainy*. Diss. dokt. yuryd. nauk [International cooperation of local self-government bodies of Ukraine. Dr. of legal sci. diss.]. Odesa, OGU, 498 p.
18. Baimuratov, M.O. (2001). *Mizhnarodni zviazky i standarty v systemi mistsevoho samovriaduvannia Ukrainy* [International relations and standards in the system of local self-government of Ukraine]. *Munitsypalne pravo Ukrainy* [Municipal law of Ukraine]. Kyiv, Yurinkom Inter Publ., pp. 315-348; Baimuratov, M. (2006). *Pravova pryroda mizhnarodnykh standartiv mistsevoho samovriaduvannia: vid mizhnarodnoi uhody do implementatsii u natsionalne zakonodavstvo* [The legal nature of international standards of local self-government: from an international agreement to implementation in national legislation]. *Vybory ta demokratii* [Elections and Democracy], no. 4, pp. 17-24; Baimuratov, M.O. (2008). *Pravova pryroda mizhnarodnykh (ievropeiskyykh) standartiv lokalnoi demokratii ta yikh rol u stanovlenni mistsevoho samovriaduvannia v Ukraini: pytannia spryniattia ta implementatsii* [The legal nature of international (European) standards of local democracy and their role in the formation of local self-government in Ukraine: issues of perception and implementation]. *Naukovi chytannia. Prysviacheni pamiaty V.M. Koretskoho* [Scientific readings. Dedicated to the memory of V.M. Koretsky: Collection of scientific works]. Kyiv, Publishing House of the European University, pp. 12-21; Baimuratov, M. (2010). *Pravova pryroda mizhnarodnykh (ievropeiskyykh) standartiv lokalnoi demokratii ta yikh rol u stanovlenni mistsevoho samovriaduvannia v Ukraini: pytannia spryniattia ta implementatsii* [The legal nature of international (European) standards of local democracy and their role in the formation of local self-government in Ukraine: issues of perception and implementation]. *Yevropeiske pravo ta porivnialne pravoznavstvo* [European law and comparative jurisprudence]. Kyiv, Logos, 588 p., pp. 324-339. Available at: https://library.nlu.edu.ua/POLN_TEXT/SBORNIKI_2020/55626835.pdf
19. Baimuratov, M.O. (2002). *Mizhnarodne pravo* [International Law]. Kharkiv, Odyssey Publ., 672 p.
20. Baimuratov, M.O. (2018). *Mizhnarodne publichne pravo* [Public International Law]. Kyiv, Phoenix, 762 p.

21. Baimuratov, M.O. (2011). *Mistseve samovriaduvannia yak zahalnyi spadok liudskoi tsyvilizatsii ta vazhlyvyi fenomen suchasnoho svitovoho konstytutsionalizmu* [Local Self-Government as a Common Heritage of Human Civilization and an Important Phenomenon of Modern World Constitutionalism]. *Visnyk Mariupolskoho derzhavnogo universytetu. Serii: Pravo* [Bulletin of Mariupol State University. Series: Law], issue 1, pp. 57-65. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vmdu_pr_2011_1_10

22. Baimuratov, M. (2011). *Mistseve samovriaduvannia yak faktor internatsionalizatsii natsionalnoho ta konstytutsionalizatsii mizhnarodnoho pravoporiadkiv* [Local self-government as a factor of internationalization of national and constitutionalization of international legal orders]. *Yurydychnyi zhurnal* [Legal Journal], no.2, pp. 46-53.

23. Baimuratov, M.O. (2013). *Mistseve samovriaduvannia yak subiekt para heopolityky* [Local self-government as a subject of geopolitics]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Serii mizhnarodni vidnosyny* [Lviv University Bulletin. International Relations Series], issue 32, pp. 166-175.

24. Baimuratov, M.O., Yurchenko, M.M. (2019). *Instytut mistsevoho samovriaduvannia v umovakh hlobalizatsii: do vyznachennia doktrynalnykh ta normatyvnykh pidkhodiv* [Institute of local self-government in the context of globalization: towards the definition of doctrinal and normative approaches]. *Pivdenoukrainskyi pravnychi chasopys* [South Ukrainian Legal Journal], no. 4, part 2, pp. 3-8. doi: <https://doi.org/10.32850/sulj.2019.4.2.1>

25. Baimuratov, M.O. (2016). *Terytorialna hromada: na perekhresti vplyvu lokalnykh i hlobalnykh chynnykiv* [Territorial community: at the intersection of local and global factors]. *Visnyk Zaporizkoho natsionalnoho universytetu. Yurydychni nauky* [Bulletin of Zaporizhia National University. Legal Sciences], no. 3, pp. 72-78. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vznu_Jur_2016_3_12

26. Baimuratov, M.O. (2017). *Terytorialna hromada u natsionalnomu ta mizhnarodnomu vymirakh* [Territorial community in national and international dimensions]. *Visnyk Mariupolskoho derzhavnogo universytetu. Serii: Pravo* [Bulletin of Mariupol State University. Series: Law], issue 13, pp. 121-132. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vmdu_pr_2017_13_19

27. Baimuratov, M.O., Kofman, B.Ia. (2021). *Mizhnarodne munitsypalne pravo yak haluz mizhnarodnoho publicnoho prava: do pytannia pro formuvannia haluzi* [International municipal law as a branch of international public law: on the issue of the formation of the branch]. *Visnyk Universytetu imeni Alfreda Nobelia. Serii "Pravo"* [Bulletin of the Alfred Nobel University. Series "Law"], no. 2(3), pp. 7-31. Available at: <https://law.duan.edu.ua/images/PDF/2021/2/2.pdf> doi: 10.32342/2709-6408-2021-2-3-1

28. Baimuratov, M., Kofman, B. (2023). *Munitsypalni prava liudyny: do pytannia pro tendentsiiu hlobalizatsii mizhnarodno-pravovoho rehuliuвання* [Municipal human rights: on the issue of the trend of globalization of international legal regulation]. *Scientific Collection "InterConf"* [Scientific Collection "InterConf"], pp. 280–287. Available at: <https://archive.interconf.center/index.php/conference-proceeding/article/view/2378>; Baimuratov, M., Kofman, B. (2023). *Paradyhma «prava liudyny – munitsypalni prava liudyny – munitsypalna liudyna» yak stratehichni napriam rozvytku derzhavnosti v umovakh hlobalizatsii* [The paradigm of "human rights – municipal human rights – municipal man" as a strategic direction of statehood development in the context of globalization]. *Scientific Collection "InterConf"*, (176), 97–105. Retrieved from <https://archive.interconf.Center/index.php/conference-proceeding/article/view/4584>; Baimuratov M.O., Kofman B.Ia. (2023). *Liudyna, osobystist ta hromadianyn v mistsevomu samovriaduvanni: pytannia modyfikatsii v umovakh hlobalizatsii* [Man, personality and citizen in local self-government: issues of modification in the context of globalization]. *Problems of the development of science and the view of society: Proceedings of the XI International Scientific and Practical Conference Graz, Austria. March 21 – 24*, pp. 119-127.

29. Baimuratov, M.O., Bocharova, N.V., Kofman, B.Ia. (2022). *Konstytutsiino pravovyi prostir mistsevoho samovriaduvannia Ukrainy yak skladova chastyna Yevropeiskoho pravovoho prostoru lokalnoi demokratii* [Constitutional and legal space of local self-government of Ukraine as a component of the European legal space of local democracy]. *The European dimension of modern legal science: Scientific monograph*. Riga, Latvia: "Baltija Publishing", 548 p, pp. 26-56. doi: <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-252-4-2>

30. Baimuratov, M.O., Kofman, B.Ia. (2024). *Yevropeiske munitsypalne pravo: do identyfikatsii parametralno-nomenolohichnykh zasad* [European municipal law: to the identification of parametric and nomenclological principles]. *Pravovyi chasopys Donbasu* [Legal Journal of Donbass], no. 2, pp. 67–74. <https://doi.org/10.32782/2523-4269-2023-83-67-74>

31. Baimuratov, M.O., Kofman, B.Ia., Khvan, R.M. (2024). *Propylei munitsypalnoho prava demokratychnoi derzhavy ta yii munitsypalnoi pravovoi polityky* [Propylaea of municipal law of a democratic state and its municipal legal field]. Kyiv-Odesa, Phoenix, 336 p.

Одержано: 20.12.2024.